

AGERDYRKNINGS- OG FORSTINTITUTET PAA MØRUPGAARD VED SORØ

Af
John Knox.

om bekendt opstod der i den sidste Trediedel af det 18. Aarhundrede en stærkt udbredt og meget levende Interesse i hele Danmarks Befolkning for Landets Landbrugsforhold, og som en Frugt af denne Interesse fremkom naturligt Tanken om Undervisningsanstalter paa dette Omraade. Den vel kendte Generalmajor *I. F. Classen* bestemte i sit Testamente, at en Del af det af ham oprettede Fideicommis Midler skulde anvendes til, hvad han kaldte et Agerdyrkningsakademi, og efter at han i 1792 var afgaaet ved Døden, oprettede man ogsaa et saadant Institut i „Næsgaard“ paa Falster; det sygnede imidlertid hen, og først da man i 1849 paany tog Tanken op, viste den sig livskraftig, og Næsgaard-Skolen kom i Sving og bestod og bestaar endnu. Ogsaa Staten ønskede at være med i Arbejdet for Undervisningsanstalter for unge Landmænd, og i 1830 skred man til Oprettelse af et saakaldet Agerdyknings- og Forstinstitut paa Mørupgaard, der ligger i Nærheden af Sorø og hørte under Akademiets Gods.

Formaalet var at give Eleverne saavel teoretisk som praktisk Undervisning i Landbrug, samt at lære

dem, hvad en Godsejer, en Forvalter eller Bestyrer af et Jordegods med Skovtillæg bør vide for „med fornøden Søgkundskab at kunne behandle til Nytte, Vedligeholdelse og Forbedring egne eller andres betroede private Skove“. Den søndre Fløj af Mørupgaards Hovedbygning blev indrettet til Beboelse for 12 Elever, som hver fik sit eget, fuldt møblerede 2-Fags Værelse med egen Indgang fra en mod Borggaarden løbende Korridor. Der blev ogsaa indrettet et fælles Forsamlings- eller Læseværelse, hvor der fremlagdes Tidsskrifter og Aviser, som Institutet abonnerede paa. Foroven i Bygningen blev indrettet Kammer for Elevernes fælles Oppasser. Eleverne skulde kun medbringe 5 Par Lagener, 2 Sengetæpper, 1 Dusin Haandklæder, 1 Hovedpude og 3 Lærredsvaar hver, det andet leverede Skolen. Opholdet, der var beregnet at vare 2 Aar, skulde de betale med 200 Rigsdaler Sølv aarlig, hvorfor der ydedes dem Undervisning, møbleret Værelse, Kost, Vask, Lys, Varme og Oppasning. Yderligere skulde de en Gang for alle betale 10 Rdlr. hver til Skolens Bibliotek, hvorfra de under deres Ophold fik udlaant alle fornødne Bøger m. v.

Undervisningen var som anført dels teoretisk og dels praktisk, den teoretiske strakte sig over Tiderne fra 1. November til medio April, medio Maj til 1. August og hele September Maaned, altsaa 9 Maaneder af Aaret. Den blev meddelt af Institutets Forstander Kammerraad *Giersing*, som docerede Jordbrugslæren samt Læren om Jordens Dyrkning og Forbedring og om de vegetabiliske Stoffers Frembringelse og Læren om Kreaturers Tillæg og Behandling og om animalske Stoffers Frembringelse. Endvidere docerede Professor *Kielsen* Matematik og dens Anven-

Agerdyrknings- og Forstintitutet paa Mørupgaard. 37

delse paa Landmaaling, Professor *Carsten Hauch*, Physik, almindelig Kemi, Agerdyrkningskemi og Zoologi, Professor *Bredsdorff* Mineralogi, Botanik, særlig Agerdyrkningsbotanik og Geognosi, Landinspektør *Voigt* Kortkopiering, Tegning og Beregning samt Inddeling paa Kortet, Inddeling og Opmaaling i Marken og med Maalebord samt Bonitering og Nivellering, Dyr læge *Heygaard* Læren om Husdyrenes Eksterior, om et godt Beslag, om de almindelige Sygdomme hos Husdyrene, samt deres Behandling og om Anatomi, Physiologi og Pharmacologi, og Forst-candidat *Sparre* Forst-Korttegning, Skovkultur og Bedrift samt Forstbotanik. De tre Professorer, der alle var ansatte ved Sorø Akademi, og Landinspektør *Voigt* holdt deres Forelæsninger m. v. i Sorø i et af Akademiets Auditorier 4 Dage ugentlig fra 9—1 Formiddag, dog med $\frac{1}{2}$ Times Hvil, Eleverne blev gratis befordrede til og fra Sorø. Den øvrige Undervisning blev foretaget paa Mørupgaard i et dertil særlig indrettet Lokale. *Giersing*, som maa have været en skrap Morgenmand, læste om Sommeren fra Kl. 5—6 Morgen og om Vinteren fra Kl. 6—7 paa Ugens fem første Hverdage, *Heygaard* Kl. 5—6 Eftm. samme Dage og *Sparre* fra Kl. 10—12 Onsdag og Torsdag. De unge Mennesker har unægtelig været spændt haardt for.

Den praktiske Undervisning faldt i 2 Dele, nemlig dels at lære Eleverne Brugen af alle Slags Agerdyrkningsredskaber, og dels at lære dem den daglige Administration af et Avlsbrug. Den blev meddelt af Forstanderen, Kammerraad *Giersing*, der til sin Hjælp havde en Assistent. Til den førstnævnte Undervisning, Redskabslærens Formaal, blev der af Mørupgaards Jorder uden for Hovmarkerne, men i Gaardens Nærhed

afsondret et Areal til særlig Drift. Dette Areal blev inddelt i 9 Marker, hver ca. 5 Tdr. Land store, som alle skulde særlig indhegnes med Voldgrøfter hver for sig. Enhver af disse 9 Marker blev inddelt i 12 Lodder, hvoraf hver Elev fik overdraget den Lod, hvis Nummer svarede til Nummeret paa hans Værelse paa Institutet. De Lodder i hver af disse Marker, som i Følge den paa hele det ommeldte Areal efter dets Grundbeskaffenhed anlagte Vekseldrift dyrkedes med Sæd eller Rodvækster m. v. og Lodden i den Mark, som aarlig bærer Kløver bestemt til Høslet, behandlede Eleven selv, forsaavidt han havde Lyst dertil, Aaret om under Forstanderens Vejledning med alt det Pløjnings-, Saanings-, Harvnings- samt Korn- og Høhøstningsarbejde, som hver Lod fordrer og ved Hjælp af Instituttets Avlsredskaber, saasom Svingpløve og Extirpatorer. For at Eleverne ogsaa kunde erhverve Øvelse i Brugen af de Redskaber, som benyttes paa Laden, er alle Lørdag Eftermiddag i Kursusets andet Aar viede til dette Formaal, og Gaardens Folk skal i den Tid rømme Laden. Denne Del af den praktiske Undervisning foregaar væsentligst i de Tidsrum af Aaret, hvor den teoretiske Undervisning ikke meddeles, nemlig fra medio April til medio Maj samt første Halvdel af August og af Oktober, hvorved bemærkes, at de nævnte 2 Maaneder var bestemt til Ferier, der dog fra Elevernes Side ikke var obligatoriske, for saa vidt Augustferien angik.

Den anden Del af den praktiske Undervisning bestod som anført i Oplæring i Administration af et Avlsbrug og maatte selvfølgelig udføres Dag for Dag hele Aaret rundt. Til dette Formaal var Undervisningen opdelt i 12 Gerninger, der i Reglen ugevis gik

Agerdyknings- og Forstinstitutet paa Mørupgaard. 39

paa Omgang mellem Eleverne, som altsaa alle kom det hele igennem adskillige Gange. De 12 Gerninger var:

1. at vække Tjenestetyendet om Morgenens og sætte dem samt Husmændene i Arbejde, have Opsigt med dem og mulige andre Arbejdere, at paase Orden og Renlighed i Ladegaarden og Borggaarden og imellem og omkring Bygningerne samt i fornødent Fald foranstalte Snekastning paa disse Steder saavel som paa Gaardens Veje,
2. at ordinere og have Opsigt med Hestenes og Plagens Røgtning, Fodring eller Græsning og i Bedækningstiden med Gaardens egne og fremmede Hoppers Bedækning,
3. at ordinere og have Opsigt med Hollænderikvægets Røgtning, Fodring m. v., med Vanding og Vandingssteder og med Fedekvæget og Tillægs- og Fedekalvene,
4. at ordinere og have Opsigt med Mejeriet, dets Produkter og deres Behandling,
5. at ordinere og have Opsigt med Faarenes og Svinenes Røgtning, Fodring eller Græsning og med Tillæget af dem og med Opfedning,
6. at ordinere og have Opsigt om Vinteren med Skovarbejderne i Gaardens Skove og om Sommeren med det ret betydelige Tørveskær samt med den daglige Anvendelse af Brændslet,
7. at have Opsigt med Vogne, Plove og Avlsredskaber og anordne det fornødne med Hensyn til deres Vedligeholdelse samt at holde Opsigt og forordne det fornødne med Hensyn til Smed, Hjulmand og andre Haandværkere,
8. at ordinere og have Opsigt med Kastning og Rensning af Sæd og andre Avlsprodukter og

- med alle Beholdninger af Materialier samt at være nærværende ved Assistentens Udlevering eller Modtagelse af Sæd eller andet,
9. under Institutets Gartners Vejledning at ordinere og have Opsigt med alle Arbejder i Have eller Plantage samt med alle Plantninger ogsaa i Markhegn og Skov og — om Vinteren — med alle Haveprodukters Opbevaring,
 10. at ordinere og have Opsigt — om Vinteren — med Tærskning, Kastning, Rensning og Langhalmgøringen samt med Tærske- og Rensemaskinernes Brug og — om Sommeren — med Mergling og andre ekstraordinære Jordarbejder.
 11. at være behjælpelig paa Skriverstuen ved Regnskabsføringen og
 12. at ordinere og paase udført alt tilfældigt og øjeblikkeligt, som kan møde, og at gaa Forstanderen til Haande, naar han formedelst Vejrforandringer eller af andre Grunde finder det nødvendigt at ordinere Arbejde udenfor det for Dagen bestemte, maaske allerede paabegyndte eller at gøre Forandringer i dette, og naar der kommer fremmede, som ønsker at se Institutet.

Til Vejledning overleveres der Eleven ved hans Overtagelse af en af de ommeldte 12 Gerninger en nærmere Fortegnelse over, hvad der falder ind under den paagældende Gerning, og denne Fortegnelse skal han have ophængt paa sit Værelse og sætte sig ind i og aflevere den til sin Efterfølger.

Eleverne har uden Vederlag Adgang til Sorø Akademis to Baller, og Forstanderen kan en Gang om Foraaret og en Gang om Efteraaret foretage Rejse med dem til nogle for Agerdyrkere og Forstmænd

Agerdyrknings- og Forstinstitutet paa Mørupgaard. 41

særlig interessante Steder paa Sjælland, dog at de selv maa bekoste Logis og Bepisning. Den Elev, som maatte have Evne og Lyst dertil, kan holde Ridehest mod at betale for dens Fodring.

Institutet var som anført beregnet paa 12 Elever, men til første Kursus i 1830 meldte sig kun 9, og i de faa Aar Institutet bestod naaede man vist aldrig op til fuld Belægning. Af de 9, som meldte sig, var tre Københavnerne og en fra Christianssand og kun de fem Landboere, nemlig tre fra Sjælland og to fra Fyn. Efter Navnene og øvrige Oplysninger at dømme hørte ikke en eneste af de ni til Bondestanden, det var sikkert en lille Trop af Junkere, som rykkede ind paa Mørupgaard. Det kan næppe antages, at alle ni Mand holdt ud de to Aar igennem, og i al Fald var der kun tre, nemlig Københavnerne *Christian Thielemann* og *Frederik Ludvig Mynster* samt *Andreas Michael Eilskov Warthoe* fra Snesere, som efter at første Kursus var afsluttet ønskede at faa officielt Vidnesbyrd om deres Fremgang. Der blev i den Anledning af den „Højkongelige Direction“ med uhyre Vidtløftighed anordnet en Examen, som blev afholdt i September og Oktober 1832. Den bestod dels i en praktisk Prøve, som aflagdes først, og dels i en teoretisk Prøve, som baade var skriftlig og mundtlig.

Den praktiske Prøve var ret enkel og bestod kun i, at Eleverne skulde godtgøre deres Færdighed og Kundskab i:

1. at bruge Svingploven og Leen,
2. at taksere og bedømme Træer af forskellig Størrelse saavel i Henseende til deres kubiske Indhold, som til deres virkelige Alder og
3. at bedømme nogle af ethvert Slags af de større

Husdyrs Alder, saa og med Hensyn til deres Eksteriør at forklare baade deres Fuldkommenheder og deres Fejl.

Den teoretiske Prøve var derimod ret vidtløftig, idet der saavel gennem Løsning af Opgaver som gennem mundtlig Eksamination skulde præsteres Bevis for Kundskaber i følgende 7 Fag:

1. den teoretisk-praktiske Agerdyrkningsvidenskab.
2. Forstvidenskab.
3. Veterinærvidenskab.
4. Matematik.
5. Agerdyrkningskemi.
6. Naturhistorie.
7. Landmaaling.

Prøverne i den skriftlige Del aflægges paa Mørupgaard for saa vidt angaar Videnskaberne 1, 2 og 3, men iøvrigt i Sorø. Den mundtlige Eksamen afholdes paa Mørupgaard. Opgaverne fastsattes efter Samraad i Lærerkollegiet, de mundtlige Spørgsmaal bestemmer den eksaminerende Lærer. Til at overvære og bedømme saavel de praktiske som de teoretiske Prøver indbydes to Censorer, som ved den første Eksamen var Proprietær *C. de Neergaard* til Gunderslevholm og Landvæsenskommissær *P. N. Nygaard* til Frederikskilde og for den mundtlige Eksamens Vedkommende nævnte *Nygaard* og Commerce Assessor *P. S. Neergaard*, de deltog dog ikke i Censuren over Matematik og Landmaaling.

Opgaverne til den skriftlige Del er mangfoldige, i Veterinærvidenskab drejede de sig om Trommesygen og i Landmaaling var de saa mange, at man under Hensyn til den fastsatte Tids Korthed (3 Timer) maatte stryge den femte, sidste og vidtløftigste af

Agerdyrknings- og Forstinstitutet paa Mørupgaard. 43

Opgaverne. Karaktersystemet blev vidtløftigt reguleret, i Specialkarakter for de 3 praktiske og 7 teoretiske, altsaa ialt 10 Prøver, hvorved bemærkes, at Bedømmelsen af den skriftlige og den mundtlige Præstation i hvert Fag blev slaaet sammen til én Karakter; i Karakter kunde der gives „meget godt“, „godt“ og „maadeligt“ og ved særlig fremragende Præstationer „udmærket godt“. Specialkaraktererne blev regnet sammen til en Hovedkarakter, som lød „meget duelig“ og „duelig“, hvorhos der aabnedes Adgang til at opnaa „udmærket duelig“. Det blev meget nøje bestemt, hvilke Specialkarakterer, der skulde kræves for at bestaa og for at opnaa de forskellige Hovedkarakterer. Alle tre Kandidater opnaaede Hovedkarakteren „meget duelig“, *Thielemann* fik den fineste Eksamen, han fik 4 ug og 6 mg.

Institutet fik som bekendt kun en stakket Levetid, efter faa Aars Forløb døde det af Mangel paa Elever. Naar man læser om dets Oprettelse og Drift, forekommer det mig, at Institutet lige fra Planlægningen har baaret Dødskimen i sig, man har overreguleret det hele, reguleret og anordnet, sikkert i den bedste Hensigt, men bare saaledes, at man slukkede Livet, som nu en Gang gaar sine egne Veje og ikke lader sig i alle Detailler inddæmme og indordne. Som saa ofte blev Institutet et mislykket Forsøg, men det har alligevel været et af Grundlagene for de nu over hele Landet etablerede Landbrugsskoler.